

A negyedik kapu

- klezmerdarab -

**A megsemmisült haszid birodalom ragyogása
a prágai Jiri Langer *Kilenc kapuján* keresztül
ömlött felém.**

**Köszönet Forgács Péternek, amiért a *Kilenc
kapu* című könyvet a kezembe nyomta.**

**(Kalligram Kiadó, Pozsony, 2000. Ford.: Zádor
András)**

„Tulajdonképpen – mondja a braclawi bölcs reb Nahman – az ember az egész életét mágikus álomban tölti el. És csak akkor tér belőle magához valamennyire, ha szentekről mesélnek neki.”

A szentek:

Szent reb Írele, a Szeráf

Jíde Hers, a sakter

és

Szent rebe reb Elimélech

Szent reb Jejbe

A Szent Chóchem, reb Pincheszel

Áron, a messiás

Zsíse, az Isten bolondja

A Mester, reb Slojmele

És akik ezen az estén a szentekről mesélnek nekünk:

Avrumenko

Mojsele

Sára

A lány

(Úgy képzem, hogy majdnem az összes többi szerepet ők négyen játsszák - vagyis a történetet az igazi, gátlástalan mesélők szenvedélyével megjelenítik.)

A zenészek:

Dávid király, a primás

és az *Ősatyák*, a klezmerzenekar

1.

(Szent reb Írelécske)

Zene: szekér vágat az éjszakában, rajta üvöltve énekelnek:

Avrumko, Avrumenko,
nás sztári tatyenko, nás sztári tatyenko!
Csomu ti nechógyis,
Csomu ti neprószis
Pana Boha za nááász? Pana Boha za nááááász?
Cso bi Besz-hamikdos nás zbudovati,
Náse gyíti in der Tojre vejirasz somajim vichovati -

- Az apa Hé, várjanak! Várjanak! Álljanak meg az Isten szerelmére!
- Mojsele Minek sírsz, jóember?
- Az apa Hogyne sírnék, ha fiam született? Nyolc napos múlt, uraim!
Nyolc napos múlt, és nincsen körülmetélve!
- Mojsele Hogyhogy? Hogyhogy nincsen?
- Avrumenko Nincs egy *mojlotok* a faluban?
- Az apa Mojlunk? De még egy *zsidónk* sincsen! Most mondják meg az urak, honnan vegyek én tíz zsidót, akinek a körülmetélésnél jelen kell lennie? És pénzem sincs, hogy a városból rendeljek zsidót, és miből fizetem ki ennyi ember ebédjét meg az útiköltséget?
- Mojsele Akkor miért nem mentek *ti* a városba?
- Avrumenko Úgy van! MenjeteK föl a gazdag zsidókhoz!
- Az apa Késő, uraim! Nézzék az eget! Látják azt a csillagot?
- Mojsele Ojvé. Kiment a nyolcadik nap?
- Az apa Kiment. Kiment. Mi meg kijöttünk ide reggel evvel az én Írelécskémmel, hogy majd jön egy szekér, és fölvisz a városba, vagy pedig a Jóistenke megkönyörül rajtunk, és hozzánk vezet egy hitközséget – de semmi. Itt ülünk meg sírunk reggel óta, de nem jön se szekér, se zsidó, semmi! – Mit nevetnek maguk az én szerencsétlenségemen?
- Avrumenko Szerencséd van, ember, mi zsidók vagyunk!
- Mojsele És éppen tizen vagyunk!

Avrumenko És egy rabbi is van velünk! Mojsese, mutasd magad!

Mojsese És itt van Avrumenko, a mojl a késével!

Avrumenko És zenekar is van! Ők majd játszanak a szertartás után, mi meg táncolunk!

Mojsese Nem afféle ágrólszakadt vándormuzsikusok!

Avrumenko Játsszál, Dúvid!

Mojsese És étel is van nálunk rogyásig!

Avrumenko Meg vodkánk is van! Áron, gurítsd le a hordót! Hadd igyon ez szegény ember!

Mojsese Avrumenkó, te ne igyál, a fene beléd! Ne csattogtasd a részeg pofádat, ne hadonássz a késsel! A kellő helyen metéld körül ennek a kis fiúnak az áldott fütykösét, óvatosan, hogy egy csöppel se folyjon ki több vére, mint amennyi szükséges! Egyetlen csöppecske se folyjon ki hiába! Mert ennek a kis fiúnak a vére végtelenül drága énnem! Csodálatos folyadék az: a világ teremtésekor keletkezett!

Zene.

Mind Jicchok, Jicchoknyenku, nás sztári tatyenko, nás sztári tatyenko!
 Csomu tí nechógyis,
 Csomu tí neprószis
 Pana Boha za nász, Pana Boha za nász?
 CsoBi Besz-hamikdos nás zbudovati,
 Náse gyíti in der Tojre vejirasz somajim vichovati -

Babasíráás.

SÁRA Nos, hát így született szent reb Írelécske – oltalmazzon bennünket érdemei Fénye!
 Olyan körülmetélés kerekedett ki abból, amelyet szem nem látott, fül nem hallott a faluban, mióta világ a világ!
 Azután a kedves vendégek elhajtottak, soha többé nem látta őket senki.
 Bizonyára tudni akarjátok, kik voltak azok az ismeretlenek... Nos, Dávid király volt a primás! Mózes volt a rabbi! Ábrahám ősatyánk forgatta a kést! Élijahu próféta meg táncolt!
 És Áron főpap volt, aki a hordót gurította!

AVRUMENKO És Sára ősanyánk volt, aki szent reb Írelécskét bepelenkázta!

LÁNY Ha majd eljön a Messiás, mindannyiukat viszontlátjuk! Egyelőre pedig énekeljük el együtt a mi régi-régi haszid nótánkat, hogy azt mondja:

SÁRA és a LÁNY

Mojse, rejo mehejmo nász!
Mojse, rejo mehejmo nász!

AVRUMENKO és MOJSELE
Mózes, hű pásztorunk...

Csomu tí nehódis?

Miért nem jössz...

Csomu tí neprószis?

Miért nem kéred...

Pana Boha za nász?

Az Úristent miértünk...

Pana Boha za nász?
Csobi Besz-hamikdos nás zbudovatí...

Hogy Templomunkat felépítse...

Náse gyíti in der Tojre...

Gyermekeinket a Törvényben...

Vijiram somájim vichovátí...

...és istenfélelemben fölnevelje...

Learcsejni, nász zaprovadítí...

...és Népünket a mi országunkba vezesse...

Learcsejni nász! Learcsejni nász!

A dal vége.

SÁRA És amikor érkezett szent reb Írelécske harmadik születésnapja, lenyírták a hajacskáját...

AVRUMENKO Sőt még le is borotválták a fejcskáját!

MOJSELE Csak a pajeszkáját hagyták meg.

SÁRA Megfürdették Írelécskét, ünneplő kaftánba öltöztették, azután egy gyönyörű aranyláncot akasztottak a nyakacsájába, amit a földbirtokos felesége adott kölcsön a kisgyerekeknek...

MOJSELE Olyan súlyos volt, hogy szegényke alig bírta el!

SÁRA Azután szent reb Írelécskét felállították az asztal tetejére, és fejére tették – ó, nem az apja bársonykalapját, nem bizony! Hanem egy óriási cobolyprém strájmilit, amit csak a híres rabbik viselnek!

AVRUMENKO Na, hát így felcicomázva kellett szent reb Írelécskének az asztalon prédikálnia!

SÁRA Édességre nemigen tellett a szüleinek, de szent reb Írelécske szülinapja mégis nevezetes nap volt! Mert Írelécske nem úgy prédikált, mint más három éves gyerekek prédikálnak, hogy „én edzs pijcsike kis kídzsó vadzsok, aki mindig azt mondzsá, táki” –

AVRUMENKO Nem! Szent reb Írelécske úgy prédikált, mint egy –

MOJSELE - egy igazi alefbész kind!

AVRUMENKO Egy chóchem attik!

MOJSELE Egy éceszgéber!

AVRUMENKO Egy Rámbám!

MOJSELE Egy valódi góen ájlem!

Az asztalon Írelécske.

Írelécske A bögrét jobb kezünkbe vesszük, jobb kezünkből átvesszük a bal kezünkbe, és a bal kezünkkel a jobb kezünkre fröcsköljük a víz felét. (Így...) Azután a bögrét a jobb kezünkbe vesszük, és a jobb kezünkkel a bal kezünkre öntjük a másik fele vizet. Kezünket összedörzsöljük, Úristennek áldást mondunk, hogy megszentelt minket, és elrendelte, hogy mossuk a kezünket. Aztán megtöröljük. Mikor törülközünk, a bal kezünknek be kell lenni fedve a törülközővel. Ez nagyon fontos, mégse tudja senki. Ha tökéletesen megtöröltük, akkor végre megáldhatjuk illetve megehetjük az ételt. A kézöblítésben nagy és fenséges titkok rejlenek.

Mind *(tapsolnak, kiabálnak)* Mázláv! Gic gepojlt!

*Zene.
Írelécske leinti.*

Írelécske

Vasárnap kartofljeszt eszünk, hétfőn pedig zsemakeszt. Kedden jön az erdepl, szerdán jön a bulbesz, csütörtökön barbuljesz, pénteken jön a krumpírn, és a szent sábbeszkor krumplikuglit kapunk. Húsvétkor illetve születésnapkor pedig kreplachot kapunk, túróval töltve. Ha nem ettetek még kreplachot, sokat vesztettetek. Bizony mondom néktek, meg kéne ismerkednetek a kreplach misztikus jelentőségével - de ez a szentek kiváltsága.

*Ül az asztalon, eszi a kreplachot.
Csönd.*

SÁRA Írele feleségét Frádelének hívták. Türelmes volt, hűséges, dolgos, alázatos –

AVRUMENKO Igazi haszidacke jédene!

MOJSELE Frádele elment szolgálónak, hogy megélhessenek. Mert férje egész nap a Talmudot böngészte.

SÁRA Később Frádele a házuk pincéjében egy *áruházat* nyitott.

Volt egy csodálatos tulajdonsága ennek az áruháznak: hogy a világon minden kapható volt benne, bizony. Az egész világ ott hevert a polcokon – kivéve azt az egyet, amit a vevő keresett.

MOJSELE És a vevők a bolt sarkában egy szánalmas figurát láttak: egy éhségtől és nyomortól búzló, kiaszott test görnyedezett a Talmud fölött, szánalmas rongyoktól fedve.

AVRUMENKO Frádele pedig repdesett a pult mögött, mert tudta, hogy a sok *nincsért* a másvilágon bőséges jutalomban lesz része. Hogy férje mellett ülhet majd az arany asztaloknál, és a leghíresebb tudósokkal cseveghet!

MOJSELE Azután egyszer, egy szép napon maga Élijahu –

AVRUMENKO – maga *Illés próféta* lépett be az áruház ajtaján!

Avrumenko felöltözik kucsmás-bundás lengyel parasztnak. Bejön az ajtón – csilingelés.

Élijáhu (*Avrumenko*) Adjon Isten! Van magiknál kötel?

Frádele (*Sára*) Milyen kötél, nagyságos úr?

Élijáhu Ilyen ujjom vastag kenderkötél!

Írele Nincsen.

Frádele Jaj, dehogy nincsen! Ide tesszen!

Élijáhu Mit kér érte?

Frádele Hogy mondja, nagyságos úr?

Élijáhu Hogy *mi* az ára?

Frádele Hatba, jaj Istenem.

Élijáhu Hatba?!

Frádele Ötbe.

Élijáhu Ilyen olcsón?

Frádele Ilyen? Ilyen olcsón.

Írele Nagyságod azt mondja, ez olcsó? Nagyságod menjen át a sánta Vuvcséhez – a fele árán megkapja tőle!

Élijáhu Ja! Ja! Jó. De annak nincsen minősége!

Írele Nincsen minősége? Hogy a Vuvcsénál nincsen minősége? *Ennek* nincs minősége, nézze meg! Három éve ott szárad a polcon, kaparja meg a körmével! Kopik a szál, törik...

Élijáhu Azér nem olyan vacak...

Írele Hát a *Vuvcsénál* milyen jó!

Élijáhu Záksón. Megveszem.

Frádele Becsomagoljam, nagyságos úr?

Írele Gondolja meg! Gondolja meg!

Élijáhu Nem gondolok! Lejárom az egész lábom ezér a rohadt tekercsér!

Frádele Sánta Vuvcse. Áll a bolt előtt, vevő nem jön, sehol vevő – mondja, mit vétett magának a Vuvcse?

Élijáhu Nem érdekel Vuvcse!

Írele *(maró gúnnyal)* Láj dáj nokelach, üngeschmolcen ách!

Frádele Még az ág is húzza...

Élijáhu Csomagolja, mit csomagolja, kicsomagolja, becsomagolja, adja sz menek –

Írele Gút! Gyűlöli a sántát, gút! Áderábe ott az utca másik végén az a kakec Mordche Pelc. Áll a boltajtóban, nem jön vevő, sehol vevő. Na meg ott van a kövér Vologya, a nagy ember a kicsi bolttal!

Élijahu Ne! Ne! Ne csomagolja! Hagyja, majd a nyakamba tekerem!

Húzza a kötelet, Frádele visszahúzza.

Frádele Vuvcse!

Élijahu Le van szarva!

Frádele Vologya! Mordche Pelc! Az is éhen dögöljön, az a kakec Mordche Pelc?

Élijahu Ne snüpecoljon maga, jóasszony, ott a pénze!

Frádele Itt a pénze!

Élijahu Maga pénze!

Frádele Fúj a pénze!

*Élijahu elengedi a kötelet, Frádele elesik.
Zene.*

Élijahu Idefigyelj, Frádele! Tudd meg, Frádele, hogy ez az óra, ez a különös kegyelem órája: bármit kívánhatsz, beteljesedik! Még ha azt kívánod is... ha azt kívánod, hogy tiéd legyen a frankforti reb Róccsing egész pénze, a Róccsing néni brossa, nyaklánca, fülbevalói –

Frádele Jaj nekem.

Élijahu Vagy a antwörpeni Bachruch bácsi arany hajócskái meg a koronaékszerek! Mit kívánsz, Frádele?

Frádele Mit kívánunk, apus?

Írele Mit?

Élijahu Mit, mit, mit? Mit kívánsz, mit, mit, mit?

Írele Azt kívánjuk...

Élijahu Mit, mit?

Frádele Azt kívánjuk, hogy...

Írele Igen, azt kívánjuk, hogy Isten segedelmével olyan áhítatosan tudjam elmondani az „Áldott legyen, aki szólott, és szavára életre kelt a világ” kezdetű imát, mint amilyen áhítatosan az én édes Frádelém mondja el!

Élijáhu Omén!

Avrumenko leveszi a lengyel parasztbundát.

AVRUMENKO Látjátok? Így szerette Írele az ő kincsét, az ő Frádeléjét. Soha, de soha nem távozott el nagyszerű feleségétől, néhány lépésnyire se.

MOJSELE És ha ketten voltak - minden hithű férfi szokásától eltérően – soha nem fordult el tőle, soha, de soha nem sütötte le a szemét, hanem mindig és egyenesen az arcába nézett!

Fádele *(suttog)* Áldott legyen, aki szólott, és szavára életre kelt a világ...

Írele *(suttog)* Áldott legyen, aki szólott, és szavára életre kelt a világ!

Együtt *(kiabálva)* Áldott legyen, aki szólott, és szavára életre kelt a világ!!!

Frádele kitesz egy táblát a boltajtóra: ZÁRVA.

MOJSELE A mezericsi Nagy Maggid állapította meg, hogy Írele az ártatlanság oly állapotában élt a feleségével, mint Ádám Évával a bűnbeesés előtt.

AVRUMENKO Így igaz! Szent Írele és szent Frádele valóban úgy éltek ketten, mint a Paradicsomban!

Zene: „A szentek tánca a Paradicsomban” avagy a „Kötéltánc” – egy férfi, egy nő és egy kötél.

MOJSELE A koricei szent reb Pincheszel mondotta...

AVRUMENKO Mit mondott?

MOJSELE A koricei szent Chóchem azt mondta: a hím tevék és a nőtény tevék háttal nyomulnak egymás felé, ezért a teve a legbutább állat. Más állatoknál a hím a hasával simul a nőtény hátához, ezért ezek az állatok már kissé bölcsőbbek. Az emberek azonban többnyire arccal fordulnak egymás felé – és ezért olyan bölcsék az emberek.

LÁNY *(énekel)*

- Hová ment a te szerelmesed,
Oh, asszonyoknak szépe?
- Az én szerelmesem elment a kertbe,
a drága füvek közé,
hogy liliomot szedjen.....

AVRUMENKO Azt mondják, a Szentírás összekötő kapocs a föld és a menny között. Azonban az *Énekek éneke* kapocs a menny és a végtelen között. Ezért senki sem tudja felfogni teljes mértékben.

MOJSELE Talán csak Frádele.

AVRUMENKO Írele azonban másra vágyódott.

LÁNY Mire?

AVRUMENKO Tessék?

LÁNY Mire vágyódott?

AVRUMENKO Egy olyan szent ember után vágyódott...

LÁNY Milyen?

MOJSELE Egy *Mester* után, aki meg tudja neki mutatni a helyes utat –

LÁNY Helyes utat – hova?

AVRUMENKO Ezért aztán nem sokáig maradt az ő Frádeléje mellett. Hanem felkötötte gartlját, és elindult a mocsáron, amelyen csak egy deszkapalló vezetett –

MOJSELE - egy rongyos, rothadt, besüppedt deszkapalló vitt a lótetemek közt a ragyogásba
–

AVRUMENKO Lizenszkbe!

Frádele alszik.

Írele felkötöti a gartlját, azaz a kötelet háromszor a dereka köré csavarja, és elmegy, óvatosan becsukja az ajtót, halk csilingelés.

Zene vége.

2.

(Szent rebe reb Elimélech)

MOJSELE Bécsben II. József uralkodott. Lizenszkben azonban szent rebe reb Elimélech uralkodott, és a két uralkodó között feszült volt a viszony.

Amikor Írele megérkezett, éppen akkor a szent Menáhem Mendel is ellátogatott Lizenszkbe. És ha szent szentet látogat – egy bögréből isszák a *kávát*, mintha testvérek lennének.

*Mojsese – mint Menáhem Mendel - leül a hosszú asztal végén Elimélech mellé. Kávéznak.
Mendel fölveszi a bögrét, belekortyol, leteszi.
Elimélech fölveszi a bögrét, belekortyol, leteszi.
Mendel fölveszi a bögrét, belekortyol – és így tovább. Ezalatt:*

AVRUMENKO A haszidok vagy százan ültek a szobában, és áhítattal figyelték, hogy milyen szépen kávéznak a szentek! De senki nem tudta, hogy a birodalom *másik* végén éppen egy pátenst raktak le a császár asztalára...

Leveszi a kaftánt, alatta osztrák tisztizubbonny. Leül az asztal túlsó végére mint Császár.

Titkárnő (*A lány*) (*be*) Fölség, a pátenst!

Császár (*Avrumenko*) Sacrament! Megint mit zavar? Miféle pátenst?

Titkárnő A pátenst, amelyben fölséged elrendeli, hogy a zsidó ifjaknak is katonai szolgálatot kell teljesíteniük...

Császár Já, já, excellent! A sóletzabálók, azok majd kikaszálják nekem belestül azt a cházamógen büdös franciát! Gút. Abtreden!

Titkárnő De fölség, alá kéne kegyeskedni...

Császár Gút! Hová firkantsam?

Titkárnő A pöcsét fölé ...

Császár Gút! Hol van a lúdtollam?

Titkárnő A füle mögött méltóztatik...

Császár Gút! Hol van az arany kalamárisom?

Titkárnő Az asztalon, fölség...

Császár Van benne ténst?

Titkárnő Színültig van, fölség!

Császár (*bemártja a tollat a tintába*) Gút! Akkor most törvénykezzünk, barátém! Látod, így fejlődik a világ: a kaftán helyett zubbonny! Strájmli helyett csákó! És a Talmud helyett az a szép hátultöltös, duplacsövű –

Mendel éppen fölveszi a bögrét, Elimélech hirtelen meglöki, a kávé Mendelre ömlik. Ugyanabban a pillanatban felborul az arany kalamáris, a tinta végigömlik a papíron.

Titkárnő Oh, micsoda balszerencse!

Császár Tulok! Ez magának balszerencse? Ez lázadás! Ez gazemberség!
Án-cváj, azonnal küldje ide nekem az udvari varázslónőt!
(*tapicskol a tintában*)

Ezalatt az asztal (vagyis a birodalom) túlsó végén:

Mendel Mit művel maga? Azt akarja, hogy mind egy szálig becsukjanak minket?

Elimélech Sá, sá, azért nem isszák olyan forrón a kávé -

Mendel Vagy azt képzelem, hogy ezek a zsidó gyerekek olyan lusták és gyávák, hogy betojnak a réműlettől, ha a császár fegyvert akaszt a nyakukba, és mundérba bújtatja őket?

Elimélech Já, já, bújtassa. Ha majd kóser libát szolgálnak fel a kávéban, és szombaton tilos lesz ölni...

Mendel Mit nem mond maga? Hiszen a Talmud – a Talmud megengedi az *önvédelmi* háborút! És a jóságos *kire* öfelsege gyöngéd szíve soha nem fog *hódító* háborút indítani -

Elimélech Já, já. Igyunk a jóságos császár gyöngéd szívére! (*kávé* tölt)
Hédád!

Mendel Já, já! Igyon csak, maga zöldhasú pofa! (*Elimélechre önti a kávé*)

MOJSELE (*fölkel az asztaltól, vagyis kilép Mendel szerepéből*) Így beszélgettek a szentek. A haszidok meg némán figyelték. És hiába törték a fejüket e szavak és tettek magasztos és titkos értelmén.

Varázslónő (*Sára*) (*belép*) Fölség?

Császár A varázsgömb! Hol van a varázsgömbje?

Varázslónő (*elővarázsolja*) Fölség...

Császár Já, já! Ne engem bámuljon maga mesüge, nem látott még császárt? Azonnal nézzen bele a gömbbe, és mondja meg... mondja meg: ki az, aki engem folyton szekíroz!

Varázsgömb-zene.

Az asztal (vagyis a birodalom) túlsó végén Elimélech gyorsan eltakarja az arcát.

Császár Na, mi az? Mi az? Látja? Látja már? Látja? Látja vagy nem látja?

Varázslónő	Látom...
Császár	Ki az?
Varázslónő	Látom, igen.
Császár	De ki az? Kit látsz? Nem hallod, kit látsz? Ki az? Kit látsz?
Varázslónő	Két <i>kezet</i> látok...
Császár	Hol? Hol? Milyen kezet?
Varázslónő	Két kezet látok a messzeségben...
Császár	De a pofája! A pofáját mondd!
Varázslónő	Elfödi az arcát.
Császár	A dög! Szakálla van?
Varázslónő	Szakálla? Neeem... vagy... szakálla... sajnos nem látom. Nem látok, csak -
Császár	- csak két kunkori pajeszt?
Varázslónő	Nem pajeszt, hanem...
Császár	Mit látsz? Mit látsz? Beszélj már, te boszorkány!
Varázslónő	Az ujja...
Császár	Mi van az ujjával?
Varázslónő	Mindegyik ujjából három tűzoszlop emelkedik, mindegyik tűzoszlopban három-három szeráf, sugárzó karddal –
Császár	Mars kifele! (<i>összegyűri a lepacázott pátenst</i>) Gút! Gút! Betropec civil banda, rágjátok a maceszt, nesze a pátensetek! (<i>eldobja</i>)

Zene.

MOJSELE Most már tudjátok, hogy a zsidó ifjaknak miért nem kellett még sokáig katonai szolgálatot teljesíteniük – hála reb Elimélech szent kávésbögréjének – oltalmazzon minket érdemei Fénye!
 És talán azt is megsejtette a lelketek, hogy ki volt ez a Hatalmas és Félelmetes lizenszki szent Elimélech, akihez Írele sietett a mocsáron keresztül, hogy megmutassa neki a helyes utat Istenhez...

Közben Avrumenko átöltözik Sijének, Elimélech bóherének.

Elimélech Várjunk csak... Hol van az új bóher, amelyik Lembergől érkezett?

Síje (*Avrumenko*) Az előbb itt volt, azután eltűnt, mint a füst. Vagy a föld nyelte el?

Elimélech (*benéz az asztal alá*) Félsz, bóher?

Írele Félek, szent rebe.

Elimélech Mitől félsz?

Írele Félem az Úristent.

Elimélech Na és engem félsz-e?

Írele Félem.

Elimélech Hogyan félsz?

Írele Nagyon.

Elimélech Nagyon félsz?

Írele Nagyon-nagyon! Nem. Nem túl nagyon. Közepesen.

Elimélech De azt mondja a Talmud: „legyen a te félelmed a tanítód előtt épp oly rettenetes, mint félelmed az Úr előtt!” – Hova mászol, bóher?

Írele Megyek, megkeresem...

Elimélech Mit?

Írele Az én *tanítómat*...

Elimélech Várjál, kérdezek valamit...

Írele Jó, jó, csak siessen...

Kimászik az asztal alól.

Elimélech Mondd meg nekem, bóher...

Írele Igen?

Csönd.

- Elimélech Mért nem égett meg Ábrahám a tüzes kemencében?
- Írele A tüzes kemencében?
- Elimélech Úgy van. Mért nem égett meg Ábrahám a tüzes kemencében?
- Írele Hát mert az Úr csodát tett!
- Elimélech Menjünk az elejére... Nimród király kiadta a parancsot, hogy égessék meg Ábrahámot -
- Írele A tüzes kemencében.
- Elimélech Úgy van. Nimród király odahívta a főminisztert, azt mondta neki: „Nesze, itt egy mázsa fa, eredj, égess meg Ábrahámot a tüzes kemencében.” A főminiszter elvitte a fát, a felét elrakta télire, hívta az alminisztert: „Nesze, itt van ötven kiló fa, égess meg Ábrahámot a tüzes kemencében!” Az alminiszter is elrakta a felét, hívta a főhóhért: „Nesze, itt van huszonöt kiló fa, égess meg Ábrahámot a tüzes kemencében!” Főhóhér hívta az alhóhért: „Nesze, itt van tizenkét és fél kiló fa, égess meg Ábrahámot a tüzes kemencében!” Kit hívott az alhóhér?
- Írele Ábrahámot?
- Elimélech Dehogy hívta Ábrahámot! Hívta a feleségét, azt mondta: „Nesze, itt ez a két deszka, rakd be a fészkerbe.” Na. És akkor most mondd meg nekem, bóher: miért nem égett meg Ábrahám a tüzes kemencében?
- Írele Hát mert... mert... mert...
- Elimélech Azt mondtad: „az Isten csodát tett”...
- Írele Nem tett csodát?
- Elimélech Dehogyisnem! Dícsértessék az ő Neve! De *mi a csoda* ebben a történetben?
- Írele Hm?
- Elimélech Nos, az a csoda, édes fiam, hogy Ábrahám *nem fagyott meg a tüzes kemencében!*
- Csönd.
- Elimélech Érted?

szalmán, ruháimat egerek rágják - de miért nem vagyok még most sem olyan, mint a többiek, ahogy egy valódi haszidhoz illik, miért nem vagyok vidám?"

Síje, gyerünk! Mutasd meg, mit tanultál! Mondj el egy mulattató kis történetet!

Síje	Miről?
Elimélech	Tessék, egy ilyen bátlan, egy ilyen semmirevaló! <i>Szentekről</i> , Síje. Mert tulajdonképpen – mondta a nagy Baal Sém Tov – oltalmazzon minket érdemei Fénye!
Írele	Mit mondott?
Elimélech	Ki?
Írele	A nagy Baal Sém Tov.
Síje	Hallottad. Azt mondta, hogy: „Tulajdonképpen.” Oltalmazzon minket érdemei Fénye!
Írele	Mást nem mondott?
Síje	Úgy van. Mást nem mondott?
Elimélech	De mondott.
Síje	Mit mondott?
Elimélech	Azt mondta: „Tulajdonképpen egész életünk mágikus álomban telik, és csak akkor ébredünk fel valamennyire, ha szentekről beszélnek nekünk”. – Gyerünk, Síje! Ébressz föl minket!
Síje	Reb Szimche Bínem...
Elimélech	Ki az a reb Szimche Bínem?
Síje	Lembergbe fakereskedő...
Írele	Reb Szimche Bínem! Ismerem!
Síje	Ez a reb Szimche Bínem azt mondta, hogy Zebulon lelke az ő testébe költözött, mert azt mondja az Írás: „Zebulon a tengerparton lakik”. Reb Szimche Bínem ugyan nem lakott a tengerparton, azonban Dancigba is eljutott egyszer, meg Lajpcigba is egyszer!
Elimélech	Lajpcigba nincs tenger.
Síje	Bizonyos értelemben.

Elimélech	Hogyhogy?
Síje	Lajpcigba <i>színház</i> van, szent rebe. És reb Szimche Bínem egyszer színházba is elment. De nem azért, hogy a vígjátékot nézze, sokkal többről volt szó. Reb Szimche Bínem maga is föllépett. Énekelt! Mondjuk, nem a színpadon (mert tudja, szent rebe, a színházban színpad van) -
Elimélech	Színpad?
Síje	Tudja, olyan ácsolt, emelvényszerű, amire a színészek fellépnek.
Elimélech	Ne mondd! És ez a reb Szimche Binem fellépett?
Síje	Reb Szimche a nézőtéren lépett fel, ahol az emberek ülnek. Űlt a sötétben, és Dávid zsoltárait énekelte. Soha nem ment volna színházba, ha nem egy megtévedt, gyöngé leány lelkét akarta volna megmenteni. De amikor egy későbbi alkalommal elpanaszolták neki a mai ifjúság romlottságát, és hogy a mai fiatalság milyen könnyen enged a Kísértő csábításának megmiegymás, akkor reb Szimche Bínem egy mély sóhajjal félbeszakította őket: „Hallgassatok – mondta -, ti nem ismeritek a mai világ csábjait. Hiszen még színházban sem voltatok soha. De én voltam...” <i>(sóhaj)</i> Persze a színházlátogatás nagy bűn...
Írele	Reb Szimche? Az a potrohos fakereskedő? Aki úgy veri a lovait a lemergi piacon, mint egy bálagólé? Mondja, honnan veszi maga, hogy ez a reb Szimche, ez Dancigba volt, meg Lajpcigba volt, meg színházban volt? Egyáltalában, honnan veszi maga, hogy az a részeges dög valami szent ember?
Elimélech	Fiacskám, a Talmudban az áll, hogy aki bénának vagy sántának tettetí magát, noha nem az, büntetés éri: valóban béna vagy sánta lesz. Ebből a reb Szimche Bínemből pedig azt a következtetést vonom le, hogy aki szentnek tettetí magát, noha nem szent, az a végén szent lesz. Csak mintegy büntetésképpen... Háhá! Háháháhá!

Zene. A lány és Dávid király (a primás) – rokokó jelmezben, rizsporos parókéval - szerelmi kettőst énekel egy olasz vígoperából.

A nézőtéren feláll egy kövér fakereskedő, és rekedten üvöltve zsoltárt énekel.

Bejönnek a rendészek, kirángatják.

Lemegy a duett. Taps, pukkedli, függöny.

3.

(Szent reb Jejbe)

MOJSELE Írele három évig maradt Lizenszkben, szent rebe reb Elimélech tanházában.

SÁRA Három évig tartott, amíg megtanult *nevetni*.

MOJSELE Akkor fölkerekedett. Mert tudta, hogy az ő Tanítója az lesz, aki oly rettenetes félelmet ébreszt benne, amilyet csak az Úristen előtt érezünk.

AVRUMENKO Lizenszkből Osztrohba ment. Osztrohban szent reb Jejbe tanházában megtanult *enni*. Ez egy estébe telt...

*Az asztalon hatalmas tál kása és egy kanál.
Szent Jejbe és Írele elvégzi a kézöblítést.*

Jejbe Higyjétek el, hogy amikor az Úristen megteremtette a világot, minden teremtett lény és dolog örvendezett! A kenyérke örömeiben ropogott, mert tudta, hogy ha majd esszük, dicsőíteni fogjuk az Urat, a világ királyát, amiért „kenyeret fakaszt a földből”. A bor ujjongott, hogy áldani fogják „a szőlővessző teremtőjét”, a fák, a zöltségek és fűvek, hogy áldani fogjuk „a földi termények alkotóját”. A kecskék és a tehénké, a kosok és bányák táncoltak és ugrádoztak, a kacsák hápogtak, és versenyt úsztak a halcskakkal. Mindezek a kedves állatkák már alig tudták kivárni, hogy húscskájukat a haszidok kisüthessék, és dicsérhessék érte az Urat! A víz is nevetett és a pálinka is nevetett! És még az illatos fűvek is nevettek, mert tudták, hogy ha majd szagoljuk őket -

*Beleszagol a tálba. Maga elé húzza, és enni kezd.
Írele nézi.*

Zene – a zabálós szám. Végig tökéletesen követi az evés drámáját. Ahogy Jejbe ráveti magát a tálra, és hihetetlen tempóban és élvezettel tömi magába – azután észrevétlenül lassulni kezd – utána már csak ütemesen dolgozik – hirtelen abbahagyja – csend – lehunyja a szemét, imádkozik, azután újrakezdi, most már megcsócsál minden falatot – a végén már csak egy szál hegedű nyekereg...

És közben Sára és az ősatyák biztatják:

Sára Ezt az Atyának!

Avrumenko Ezt meg Sárának!

A lány Ezt Izsáknak!

Mojsele	Ezt Jákobnak!
Sára	Ezt Ézsaunak!
Mojsele	Ezt Józsefnek!
A lány	Ezt Benjáminnak!
Avrumenko	Ezt Rubennek!
Sára	Ezt a fáraónak!
Mojsele	Ezt Mózesnek!
Avrumenko	Ezt Áronnak!
Dávid király	Ezt Dávidnak!
A lány	Ezt Góliátnak!
Sára	Ezt Eszternek!
Avrumenko	Ezt Hámánnak!
Jejbe	Pfúj! (<i>kiköpi</i>)
Brácsás	Ezt Salamonnak!
Bögös	Ezt a Templomnak!
Mojsele	Ezt a Sionnak!
Sára	Ezt Hillélnek!
Klarinétos	Ezt rabbi Akibának!
Dávid király	Ezt Joshua ben Lévinek!
Avrumenko	Ezt Mordekháj ben Rikelnek!
A lány	Ezt a Rámbámnak!
Dávid király	Ezt szent rebe reb Jojnisl Ajbsicnak!
Brácsás	Ezt a prágai Lów rabbinak!
Klarinétos	Ezt a gojlemnek!
Avrumenko	Ezt a Baal-Sém-Tovnak!

Mojsele	A Baal-Sém-Tovnak kettőt!
Dávid király	Ezt a Nagy Maggidnak!
Brácsás	Ezt a szpúlei szent Nagyapának!
Mojsele	Ezt a koricei szent Chóchemnek!
A lány	Ezt Avrahamnak, az Angyalnak!
Bögős	Ezt szent rebe reb Smelkének!
Klarinétos	Ezt szent rebe reb Pinchásznak!
Dávid király	Ezt szent rebe reb Zsísének!
Mojsele	Ezt szent rebe reb Elimélechnek!
Jejbe	Nem. Elimélech, ő csak zabáljon magának!
Avrumenko	Ezt a lublini Látónak!
Dávid király	Ezt a karlini Slojmelének!
Bögős	Ezt a belzi Áronnak!
Klarinétos	Ezt a nagykállói Jichák Ejzik Toubnak!
Jejbe	Ezt Jejbének!
A lány	Ezt Gógnak!
Sára	Ezt Magógnak!
Bögős	Ezt Tehómnak!
Klarinétos	Ezt Behómnak!
Írele	Ezt reb Szimche Bínemnek!
<i>De ez már nem megy le.</i>	
Írele	Ezt reb Szimche Bínemnek!
Együtt	Reb Szimche Bínemnek!
<i>Csönd.</i>	
<i>Jejbe abbahagyja, elnémul a zene...</i>	

Írele Hát ez az. Hogy Lizenszkben, szent rebe reb Elimélech tanházában megtanultam nevetni. Azután Osztrohban, szent reb Jejbe tanházában is nagy és magasztos titkot tanultam: megtanultam enni. De az én *Tanítómat* nem találtam meg...

Lány Szent Jejbe a bölcsek bölcse. Egyszer valaki panaszkodott egy haszidra, hogy nagyon falánk: egy egész libát megeszik...

Írele Libát?

Lány Egy ültő helyében!

Írele Nem kacsát?

Lány Nem.

Írele Egy ültő helyében?

Lány Erre azt mondta szent Jejbe: „Hagyjátok, hiszen ez az egyetlen szenvedélye...”

Írele Valóban, áldott legyen, aki nem ismer rosszabb szenvedélyeket.

Lány Jó. De azért rendes ember ne legyen falánk.

Írele Valóban, ne egyen meg egy egész libát. Ha teheti.

Lány Írele.

Írele Igenis?

Lány Gyere közelebb.

Írele Igenis.

Lány Tudod, ki vagyok én?

Írele Mikor megláttalak... a térdem reszketni kezdett, a nyelvem megbics...megbicsaklott... Tudom... Hogyne tudnám! Te vagy az én Tanítóm, ugye?

Lány „Akinek csak a tudás a fontos és semmi más, az olyan, mint az istentelen.”

Írele Ezek a Talmud szavai.

Lány Na, gyere ide, szőrös pofájú! Hadd tanítsak neked! Legelőször mondd el nekem a *gartl* elméletét! *(elkezdi bogozni a gartlot Írele derekán)*

Írele A gartl elmélete!... Két vége szép rojtokkal díszítve... A gartlnak olyan hosszúnak kell lenni, hogy háromszor körülérje a derekadat...

Lány Tovább... *(letekeri)*

Írele A gartlot egész álló napon át viseljük, de különösen imádkozáskor, továbbá az Írás tanulmányozásakor és étkezés közben és mindig. A Talmud azt mondja: az Isten az emberi testnek csupán a *felső* részét teremtette a maga képére. Így a gartl határt von az ember emberi és állati része közé, és megakadályozza a szívet, hogy szégyent lásson...

Lány És hogy néz ki az Isten *alsó* része? *(levette a gartlot, Írele kapkod érte)*

Írele Amikor reggel magunk köré csavarjuk a gartlot, szép áldást mondunk: „Légy áldott, Urunk, Istenünk, királya a világnak –„

Lány De vigyázz, hogy a gartlon sohase keletkezzen csomó! *(csiklandozza)* Mert imádkozás közben az ördög futkározik a derekad körül, és ha csomó van, az ördög beléfogódzik, és imádat megzabálja, mért nem nézel rám?

Írele A szent ember sohase néz a nőkre. A szent ember, ha véletlenül szóba elegyedik velük, akkor kinéz az ablakon.

Lány Hol van itt ablak, Írele?

Írele Az ablakok a titkok szimbólumai.

Lány Nézz rám!!

Írele A szent ember még a feleségére sem néz rá soha. Arra a kissé gömbölyded, de csinos asszonyra...

Lány Hazudsz.

Írele A Talmudban van egy történet egy férfiről, aki csak a felesége temetésén vette észre, hogy az asszony egyik lába – fából készült müláb. Ez az ember szent volt.

Lány Az én lábam miből készült?

Írele Miből?

Lány Vizsgáld meg! Azt mondják, porcelánból...

Írele Valóban fehér, de nem hiszem, hogy porcelán.

Lány Miért nem?

Írele Nincs rajta repedés, se csorba. Márpedig azt mondja a Talmud: a porcelánláb sokkal törékenyebb, mint a hús, a bűn, a pihe...

Lány Érintsd meg, ha nem hiszed...

Írele elkezd felkötni magára az imaszíjakat.

Írele A gartlot háromszor tekerjük magunkra, ellenben az imaszíjat *hétszer* tekerjük magunkra! Mi, haszidok, a testünktől *elfelé* csavarjuk, a talmudisták viszont *maguk felé* csavarják. Azért, mert önzők, mert csak magukra gondolnak. Mi viszont a felebarátunkra gondolunk, imaszíjai persze csak annak lehetnek, aki testben-lélekben tiszta. Hisz minden kis fekete kockában pergamen van! A pergamenen pedig szent írás! És az íráson az Isten legsugárzóbb neve, huszonegyszer ismételve! Ha rajtunk vannak a szíjak, akkor azt *huszonegyszer* folyton eszünkben kell tartanunk! Ez nem könnyű! Ez nem könnyű! Szó van itt megtorlásról meg büntetésről! Aki mindezt nem tartja eszében, az hiába vette föl az imaszíjat!

Lány Hát nem vagy te ló, hogy a zabládat harapd!

Írele „Az mintha köveket kötött volna a fejére és a karjára!”

Lány Sokszor láttalak, ahogy áthaladsz az erdőn. Mindig egymagadban, mint én. Gyakran kérdeztem magamtól: mikor jössz már el hozzám? De te mindig olyan figyelmetlenül jársz. Ne húzódozz, tiszta vagyok -

Írele Hogy lehet a Sátán *szűz*?

Lány Majd meglátod.

Írele Hajad a földet sepri, nincs levágva, mint a zsidó asszonyoknak...

Lány Gyere! Forrásban fürödtem, puha ágat vettem, gazdag lakomát készítettem... Legalább nézz rám, Írele!

Írele Fölösleges. Tudom, hogy hajad úgy lebeg, mint a fűszálak, ha a szellő simogatja, tudom, hogy melled hegye úgy parázslík, mint az eperszem!

Lány Gyere már, tökfej...

Írele Minden pillanatban, de különösen, ha nem tudunk nyugodni, azt kell képzelnünk, hogy egy óriási! Egy rettenetes tűz lobog

előttünk! És mi a lángok közé vetjük magunkat, Isten dicsőségére! És így az embernek soha nem kell henyélnie, mert mindig van mit elképzelnünk. És ahányszor csak gyönyört érzünk, mindig azt kell gondolnunk, hogy sokkal nagyobb gyönyört éreznénk, ha a pibékek elszakítanának minket az evéstől és a szeretkezéstől, és a legszörnyűbb halállal pusztítanának! De vigyázzunk, mert ha mindezt őszintén gondoljuk, akkor rákapunk a falánkságra, vagy pedig ráfekszünk az első női testre, ami az utunkba kerül...

Ölelkeznek.

Lány Csitt, fogd már be a pofád...

Írele Az ember összpontosítsa a gondolatait a Talmudnak erre a szakaszára, akkor nem hibázol, és meggyógyulsz: „Honnan jössz?” – „Egy búzló cseppből.” – „Hová mégy?” – „A rothadásba.” – „És kinek számolsz el magaddal?” –

Lány Nekem, édes...

Írele Neeem! NEM!

Sötét.

SÁRA „Eleinte sokat böjtöltem” – mondta idős korában a Szeráf – szent reb Írele. – „Eleinte sokat böjtöltem, meg akartam tanítani a testemet a lelkem fényével való együttélésre. De egyszer, egy erdei tisztáson annyi csodálatos dolgot éltem át, hogy a lelkem *megtanult* együtt élni testem sötétségével.”

Zene.

5.

(A Szent Chóchem)

Pincheszel Az embernek teljesen butának kell tartania magát. Oly féltő gonddal kell őriznünk a butaságunkat, ahogy a baromfit gondozzuk a kertben.

AVRUMENKO Ezt a koricei reb Pincheszelmondotta, a szent Chóchem, a Bölcsék Bölcse.

Pincheszel Szerénység és alázat.

MOJSELE Nagy alázatosságában oly tisztelettel beszélt a kutyájával, mintha a saját gazdájával beszélne.

SÁRA Élt a házában egy ember, Jíde Hers, aki az ólaknál segédkezett. Ez a Jíde Hers már negyven éves elmúlt, de teljesen írástudatlan volt, még felesége sem volt – egy ilyen *ümmencs*, egy ilyen faragatlan ember! De szent reb Pincheszel hallatlanul tisztelte.

Pincheszel Ahányszor látom ezt a Jíde Herst, mindig remegek a tisztelettől. Milyen kiváló szent ez! Ha valakinek, még ha egy egészen egyszerű libának, zabot ad – szinte felolvad az alázattól. Jíde Hers! Igaz-e, hogy te épp oly szerény vagy és alázatos, mint amilyen Mózes apánk volt? (Akiről köztudott, hogy a világ teremtése óta a legszerényebb ember.)

Jíde Hers Ja! Én, Jíde Hers, az *ümmencs*, épp oly szerény vagyok és alázatos, mint szent rebe reb Mojsese. - Kérdezhetek valamit?

Pincheszel Hallgatlak, Jíde Hers.

Jíde Hers Igaz, amit a haszidok mondanak, hogyha sábbesz után este valamilyen történetet mondunk a nagy Báál-Sém-Tovról, az igen jó hatással van egész heti üzleti tevékenységünkre?

Pincheszel Igen, fiam, igaz.

Jíde Hers Gút. Mert van egy zsák zabom, amit el akarok adni a piacon...

Pincheszel Gic gepojlt! Járj szerencsével.

Jíde Hers Omén!

Pincheszel De ez nemcsak üzleti szempontból jó, és nemcsak szombat este, és nemcsak ha a nagy Báál-Sém-Tovról mesélünk, hanem bármelyik szentről –

Jíde Hers Mondjuk, rólam?

Pincheszel Mondjuk, rólad.

Jíde Hers Jó. Akkor mondjuk, azt hogy... hogy volt itt az a kehegő bóher...

Pincheszel Milyen bóher?

Jíde Hers Tudja, Purimkor! Amelyiknek lötyögött a bőre. Maga is imádkozott érte, mégis megdőglött -

Pincheszel Tévedsz, Jíde Hers –

Jíde Hers Ne szóljon bele. Feküdt az a döglött bóher, a fejénél ott állott a Halál Angyala, a Málachemóvesz! A kardjával, amelynek hegyéről három csepp méreg csepegett.

Pincheszel Három - megszámloltad?

Jíde Hers Nemhogy megszámloltam -

Pincheszel Hanem mit csináltál?

Jíde Hers Nem emlékszik?

Pincheszel Sajnos nem.

Jíde Hers Nos, fölszálltam a mennyekbe. És láttam, hogy az élet kapuját éppen bezárják azelőtt a bóher előtt, én kopogtattam, rimánkodtam, könyörögtem, dörömböltem – hiába. Erre fogtam magam, és átmentem az ellátási hivatalba, a kapu tárva-nyitva, bementem, és annyi ételment kértem a bóher számára, amennyit csak el bírtam vinni.

Pincheszel Adtak neki ételment?

Jíde Hers Hús zsákkal! Meg száz zsákkal! Az ellátási hivatal ugyanis egy kérdést intézett az életet engedélyező hivatalhoz, és azt a választ kapta, hogy a bóher sorsa már meg van pecsételve. Erre azt mondta a tisztviselő: „Mért ne látnánk el szegényt ételmenttel, ha már úgyse fogja elfogyasztani?” - Fölvettem a zsákot...

Pincheszel Mind a százhusz zsákot?

Jíde Hers Ja! És átmentem az élet-hivatalba. Mihelyt megláttak, becsukták a kaput. Erre elkezdtem kiabálni: „Adjatok neki életet!” „Nem adunk!” Erre meglobogtattam a zsákot-

Pincheszel Mind a százhusz zsákot?

Jíde Hers Azt mondom: „Nahát, ti el akarjátok ferdíteni a Talmud igazságait? Avagy nem az áll a Talmudban, hogy: ‘Kinek ad az Isten ételment?’ ‘Csak annak, akinek életet is ad!’ – És minthogy az ellátási hivatal ennek az embernek ennyi meg ennyi ételment adott –

Pincheszel Százhusz zsákkal.

Jíde Hers - akkor ti most kötelesek vagytok hozzá *életet* is adni, különben unberűfoljátok a Talmud igazságait!”
Mit tehettek? Semmit. Kitérték a kaput – az a bóher meg fölkel az ágyból, és olyan egészséges lett, mint egy goj – nem emlékszik?

Pincheszel Te, Jíde Hers, te olvastad?
Jíde Hers Mit?
Pincheszel A Talmudot!
Jíde Hers Á, azok se olvasták...
Pincheszel Hova méysz?
Jíde Hers Akkor most már vihetem a zabot a piacra. Meséltem egy szentről.
Pincheszel Kiról?
Jíde Hers A Jíde Hersről! Oltalmazzon minket érdemeim fénye!
Pincheszel Omén! - A libákat megittad?
Jíde Hers Nem hiszem, mert úgy kárognak, mint a fába szorult izék... angyalok.

Elmegy.

Pincheszel „Jíde Hers!” Valóban, micsoda kiváló szent ez! Kár, hogy sohasem adatik meg énnekem, hogy utolérjem az ő tökéletességét!

Zene.

MOJSELE A mennyei Tóranak hatszázezer betűje van, és hatszázezer lélek van szétszórva Izrael népében. Minden lélek azonos a Tóra egy betűjével. És ha csak *egyetlen* betű hiányzik – a Tóra érvénytelen.

SÁRA És ahogy a betűk szavakká, és a szavak mondatokká - úgy kell összekapcsolódniuk a lelkeknek is. – De miért tilos az egyik betűnek érinteni a másikat?

Csönd.

SÁRA Mert Izrael minden lelkének rendelkeznie kell néhány órával, amikor *egyedül* lehet Teremtőjével.

AVRUMENKO Amikor Írele kiért az erdőből – sugárzó nyár volt! És azonnal elindult Koricébe. Egész lelkével bizakodott, hogy végre megtalálja az ő Tanítóját – hiszen Koricében reb Pincheszel uralkodott, a Szent Chóchem, a Bölcsék Bölcse!

SÁRA Már lehullottak a levelek, mire Koricébe ért. A főtéren ukrán parasztok hajtották a lovakat, kaftános zsidók rohantak, pajeszük úszott a szélben, és egy *gojlem* a libákat legeltette, és úgy kiabált velük, mint egy csendőrőrmester.

MOJSELE És a zsinagóga ajtajában egy ősz öregember állott...

*Jíde Hers a libákat terelgeti.
Írele megérkezik.*

Írele Bóre hábe!

Pincheszel Bóre nimce!

Írele Bóre tihheje!

Csönd.

Pincheszel Távozz békével, nem én vagyok a te Tanítód.

Bemegy.

Írele Viszontlátásra.

Jíde Hers Na, záksón, azért ne lógasd az orrod. – Tanuld meg ebből, bóherom: van oly csulút, jó zsíros, illatos, a legjobb libából – de ha beléeszöl, kihányod a beled. Áderábe van oly óbor, hogy hiába iszod, más rúg be tőle. Ezek a Talmud szavai. – Hé, várjál, hová rohansz, te betropec?

Utána siet.

6.

(Áron, a messiás)

MOJSELE Minden nemzedékben él egy messiás. Egyedül, félrevonulva él, nem fedheti fel magát bűneink miatt.

AVRUMENKO De egyszer már az egész világ tudta, hogy itt a messiás, hogy Belzben él, és a neve Áron!

Zene.

Bevonul a Mádám, hatalmas, gazdag, gyönyörű.

Mádám (*Sára*) Köszönöm! Köszönöm! Ne csókoljon kezet!

Áron Ne aggódjon, mádám, küssztihánd. Mi, lengyelek, mi nem vagyunk oly *cuppanósak*, mint az oroszok, magyarok, vagy maguk, franciák...

Mádám Én nem aggódom – hallatlan! Jegyezze meg: az embernek soha nem szabad aggodalmaskodnia! Csak *egyetlen* dolog miatt aggodalmaskodhat: amiatt, hogy aggodalmaskodik!

Áron Csakhogy ezt a *bónmót* nem kegyed mondta, hanem a lechowici reb Motyele...

Mádám Motyele. Hm. Maga a Messiás?

Áron bólint.

Mádám Ne bólogasson, hanem mondja a szemembe, kis lovag: „Igen, mádám, én, a belzi Áron, én vagyok a messiás”!

Áron Tud héberül, mádám?

Mádám Jobban, mint maga!

Áron Akkor talán tudja, hogy az *ajjín* szó, ami azt jelenti –

Mádám Semmi!

Áron És az *anij* szó, ami azt jelenti –

Mádám Én! Én!

Áron Ugyanaz a betűhalmaz, csak más-más csoportosulásban. Hiszen az Isten világa egyetlen halmazat, és a mi kis *énünk* nincs elhatárolva, hanem összefolyik egymással...

Mádám *Én* összefolyok magával?

Áron Ezért, ha meg akarja tudni, hogy X úr a messiás, akkor csak kérdezze meg tőle: „maga a messiás?”. És ha X úr azt feleli: „igen, *én* vagyok”, akkor legyen meggyőződve, asszonyom, hogy X úr csak egy nagyon egyszerű, jelentéktelen, kicsit nagyszájú ember, parancsoljon helyet foglalni.

A Mádám nem ül le. Körbeszimatol...

Áron Mert ki merészeli *Énnek* nevezni magát, holott erre csak az Úrnak van joga?!

Mádám Szóval itt lakik Ő... ebbe a vityillóba... Hallja, X úr, hogy képes maga az imában mindennap elmondani, hogy „Áldott, aki mindent megad nekem, amire szükségem van” – hiszen magának semmije sincs!

Áron Bizonyára épp ez a *nincs*, amire szükségem van, ez pedig megadatott –

Mádám Dósz! – ahogy szent rebe reb Jojnisl Ajsbic mondja. – Ez meg mi? (*a falnak egy pontjára mutat*)

Áron Exküzé, mádám, de amikor a falnak azt a részét rakták, véletlenül nem voltam jelen – imáimmal. Azt a kis részt csak *kövekből és malterből* építették...

A Mádám kiveri az öklével. Besüvíti a szél.

Áron Parancsol egy teát?

Mádám Merszi.

Áron Lechájem..

Leülnek, teáznak.

Áron Ön, ugyebár, Párizsban lakik...

Mádám Fúj! - Svájcban, a koppéi kastélyomban. Mondja, *Genfben* járt maga?

Áron Hm. Szép város?

Mádám Egy porfészek.

Áron És Belz? Hogy tetszik magának?

Mádám Mondja, maguknál nincsen cukor?

Áron Ó, dehogy nincs! Ott van a polcon. Tetszik innen látni, vagy hozzam közelebb?

Mádám Mit akar – *bámuljam* a cukrát?

Áron Miért, Önök ott, a koppéi kastélyban?

Mádám Mi betesszük a teába.

Áron De hisz elolvad!

Mádám Tampi! Tele van a kredenc.

Áron (sóhajt) És így, lassan, berakják a teába az egész kredencet...

Mádám Mondja, maga bolondnak néz engem?

Áron Avagy nem azt mondja az Írás: „nincs egyezés csontjaimban, vétkeim miatt”? - Miért, hogy a szem csak látni, a fül csak hallani, a nyelv csak ízlelni tud? Miért? Az Éva bűne miatt, igazam van?

Mádám Tampi.

Áron De aki a *lelke gyökeréig* tisztázza magát, az a *fülével* is lát, és a *nyelvével* is tapint –

Mádám És az orrával fülel, és a fülével szagol, és a nyelvével néz, és a fülével is néz, meg az orrával is néz, és a szemével szagol, meg a szemével tapint meg ízlel –

Áron Úgy van! Az a szemével is meg tudja ízlelni az édességet, például azt a kis cukrot a polcon...

Mádám Megkóstolhatom?

Áron Parancsoljon.

A nő beledugja az ujját az Áron teájába.

Mádám Nyám. Finom.

Áron Áldassék a teafű teremtetője!

Mádám Omén! – Hallja, egy nagy titkot ajándékozok magának. Hogy mire kell gondolnia, valahányszor kimondja a legfőbb hitelt, hogy asszondja: „Halljad, Izrael, egy az Isten!”

Áron Omén! - Halljuk a titkot...

Mádám Hm. De ne hallják a zsidók... (körülnéz)

Áron Szent Arí mondja: „A titok az, amit úgy mondanak, hogy mindenki hallja, és mégsem hallja senki.”

Mádám De ezt a titkot nem találja meg a szent Arí írásaiban! Sem a Rámbám írásaiban! Ezt maguk a mennyek sugalmazták nekem... (a fülébe suttog) Érti? „Halljad, Izrael, egy az Isten”, érti...

Újra a fülébe suttog, és mintha kicsit megnyálná vagy megharapná a fülét...

Áron Értem.

Mádám És milyen titkos gondolatot fűzne hozzá *maga?*

Áron Nem is tudom.

Mádám Semmit? Csak bög, mint egy birka?

Áron Pontosan. Behunyom a szemem, és felkiáltok: HALLJAD, IZRAEL, EGYAZISTEN!!!

Leborulnak a csészők, kiesik egy másik fal.

Áron Próbálja ki, mádám...

Mádám Maguk, lengyelek... De hát írva vagyon: (*maró gúnnyal*) „Légy egyszerű az Úr, a te Istened előtt!”

Áron Csakhogy, mádám, hogy egyszerűek legyünk, éppen ehhez *nagy okosság* kell...

Mádám Bof.

Áron Mit néz?

Mádám Nézem azt a hegyet. Nézem és csodálom. Mennyit kellett annak a földkupacnak nagyzolnia, amíg ekkora nagy böhöm lett belőle!

Áron Hehe.

Mádám Mester! Mondja, Mester! Hogy lehet az igazsághoz eljutni?

Áron Az igazsághoz nem lehet eljutni. Az Isten szemügyre veszi azt, aki egész életét az igazságnak szenteli, és ad neki belőle egy kicsit, ingyen. Mint ez a csipet dohány. Vagy még kevesebbet, hiszen csak igazságról van szó...

Mádám (*fölcsippent egy kis dohányt*) Ennyi elég a Messiásnak?

Áron Dóoszt – ahogy szent rebe reb Jojnisl Ajbsic mondja.

Mádám Lopok magától egy kis *igazságot*, ugye megbocsát?
(*megettömi a pipáját*)
Meggyújtaná?

Áron A legnagyobb örömmel.
Gyermekeim, hozzatok egy kis tüzet a nagyságos asszonynak!

Srtty...

Áron Mi történt?

Avrumenko Kialudt a tűz.

Áron Nem baj, hozzatok egy kis parazsat...

Srtty...

Áron Mi történt?

Avrumenko A parázs jéggé vált.

Áron Nem baj, hozzatok egy jégcsapot...
Parancsoljon, mádám...

Mádám *(rágyújt a jégcsapról)* Csodatévőnek lenni persze nem nehéz.
Hiszen a világon minden csoda.

Áron Valóban. *Zsidónak* lenni – az nehéz...

Mádám És Messiásnak?

Áron Ha újból születnék, téhen szeretnék lenni.

Mádám Ah! Tehén!

Áron Reggel jönne egy zsidó, hogy tejet fejjen belőlem, amitől
felfrissülne, mielőtt Isten szolgálatába fog...

Mádám Ollálá! Milyen jó és ragyogó a világ! Az ember pedig mindent
össze-vissza mozgat a kis kezeivel – például a tehén tőgyét,
ugye.

Áron És mádám? Ha újra születne? Mi szeretne lenni a mádám?

Csend. A nő mereven nézi.

Áron Titok?

Mádám Nagy-nagy titok. Főtitok! De én megmondom magának...
Küldje ki az embereit.

Áron Súgja a fülembe...

Mádám Kevés! – Mind-mind, ezeket a bóherokat!...

Áron Küldjem ki?

Mádám Küldd ki.

Áron Különben?

Mádám Nem mondom meg.

Áron És ha nem mondja meg?

Csend.

Avrumenko Neee, szent rebe, jaj...

Áron Menjetek ki, Avrumenko, egy percre...

Mádám *(a közönségnek)* Maguk is, nem hallják? Igen, igen! Tessék szépen felállni! Lesz szíves kimenni! Szünet! Hallja, maga is ott hátul! És maradjanak kinn, amíg nem szólunk!

Finálét játszik a zenekar.

Mádám *(ordít)* A zenészek is menjenek ki! És csukják be az ajtót!

SZÜNET

A szférák zenéje.

Áron szobájában ragyognak a csillagok.

Áron titokzatos táncát lejt a teliholddal (foszforeszkáló lufi).

Dörömbölnek az ajtón.

Áron Ki az?

Kintről Én!

Áron Kicsoda?

Csend. Kint süvít a szél.

Áron Ki merészeli *Énnek* nevezni magát, holott erre csak az Úrnak van -

Hirtelen elhallgat, rémülten lekapkodja a csillagokat, begyömöszöli a gyertyatartóba.

Kintről Nyiss ajtót, Áron!

Áron rohángászik a teliholddal – hová dugja? – valaki berúgja az ajtót – a hold “kipukkad”.

Jide Hers *(a vállán hozza Írelét, csupa hó, latyak)* Ej, Áron, Áron, amíg te szöszmötölsz...

Áron Te...?

Jide Hers Mért, kit vártál? Mit bámulsz, nem láttál még megfagyott bóher? Pfű! *(lerakja Írelét)* Durrants be! Van vodkád?

Áron hozza a vodkát.

Jide Hers Nyisd ki a szád, bóher, befütünk belülről... *(itatja)*

Áron kiszalad, hoz egy jégcsapot, begyújt a kályhában.

Írele Khhh... szljehoo...

Áron Belzbe.

Jide Hers Mi van?

Áron Azt kérdi, hol vagyunk.

Jide Hers Belz - ősi fészek! Nem tudod, hogy valaha itt élt a messiás?

Írele Mif... mes...

Jíde Hers Az egész világ tudta, hogy itt a messiás, hogy Belzben él, és a neve - úgy hívták, mint ezt a nebbichet -

Áron Főzzek teát?

Jíde Hers Ne kérdezz – főzz. Az egész világ tudta, és örült! Csak a Sátán nem örült. Nem tudott megbarátkozni a gondolattal, hogy meg kell válnia a világalomtól, hogy át kell adni a jogart - szóval a Sátán addig krenkolta magát, amíg nővé változott. Csodálatosan szép nővé, és - ami a legfurcsább – *okos* nővé. Bejárta az egész világot, beszélt, chochmecolt, végül eljött Belzbe –

Áron Cukrot tegyek bele?

Jíde Hers Tegyéél.

Írele Én nem kérek.

Áron Nem kér? Mért nem kér?

Írele Eljött Belzbe...

Jíde Hers Ki?

Írele A Sátán!

Jíde Hers Ojj! Micsoda esemény volt a Messiás vitája a Sátánnal! Csoda, hogy föl nem emésztették egymást lehetük tüzével! Végül a messiás kérdezett valamit...

Írele Mit?

Jíde Hers Nem tudni, ez nagy-nagy titok.

Áron Hogy a nő mi szeretne lenni...

Írele Hogyhogy mi?

Áron Egy másik életébe. A messiás azt mondta, ő tehén szeretne lenni -

Jíde Hers Maradj már, inkább hozzád dohányt! – Szóval kérdezett valamit a messiás, a titkot... a Nagy Titkot! A nő meg azt mondta, mindenki hagyja el a szobát. Mert olyan fenséges titokról van szó. És amikor az utolsó ember is kiment, és az ajtó becsukódott, akkor -

Áron Nincs dohány.

Jíde Hers Hát miféle vendéglátás, te? Azt mondta az Úr, a világ Királya: “Dohány! Hidd el, hogy az emberek semmivel a világon nem fognak annyi jótéteményt végbevenni, mint éppen veled! Mert – tegyük fel – eljön a vendég egy kis tereferére, és nekünk nincs semmink, hogy megkínáljuk, se egy karéj kenyér, se tea, se vodka, egy csöpp se. De mi ugrunk, adunk egy kis parazsat, a vendég pipázik, a vendég elégedett – mibe került nekünk ez a vendégszeretet? Nem, a dohánynak nincs oka panaszra.

Áron Van kenyér.

Jíde Hers Jöhet!

Írele És mit mondott az asszony?

Jíde Hers Milyen asszony?

Írele Mikor mindenki kiment. És egyedül maradt a messiás meg az a nő, a Sátán...

Áron Azt mondta –

Jíde Hers Nem tudom, mit mondott, azt nem tudja senki. Különben az teljesen mindegy. Mert amikor az utolsó ember is elhagyta a szobát, és az ajtó becsukódott, a messiás abban a pillanatban rájött, hogy... - Mi van a kenyérhez?

Írele Rájött, hogy?

Jíde Hers Hogy –

Áron Só van a kenyérhez.

Jíde Hers Jöhet! – Hogy a vita hevében elfelejtette a Talmud szavait: hogy *soha*, egy szempillantásra se maradjunk egyedül egy nővel! – Akkor eszébe jutott, de már késő volt. Ott volt a nővel! Kettesben! Szent messiási küldetését gyalázat érte...

Áron Mindez történt *tisri* havának hatodik napján. A Sátán diadalünnepet ült.

Írele És mi lett a messiással?

Jíde Hers Milyen messiással? Az már nem volt messiás, csak egy nebbich!

Áron Hallottátok, hogy Angliában csináltak egy szekeret, amelyik ló nélkül fut?

Jíde Hers És mit csinál a ló, fut a szekér után? Ohh! Marha angolok!

Áron Félek, nagyon félek, hogy a megváltás az emberi találmányok által, magától fog bekövetkezni...

Írele Úgy van, osztom az aggodalmát... *szent rebe*...

Jide Hers Mi? Mit gagyogtok? Milyen rebe?

Áron Ssss!

Jide Hers azonnal horkolni kezd.

Áron Gút. Akkor tehát érveljünk együtt az ügyben, fiatalember. Maga hozza a Talmud fóliánsait, én meg viszem *ezt*... Hogy a vita hevében meg ne pörkölődjön a pájeszunk...

Írele Az mi?

Áron A nűjorki nagy reb Bendzsamin Franklin vitatkozógépe: egy villámhárító! – Na, gic gepojlt!

Sötét.

Mennydörgés-zene.

SÁRA A szentek látszólag közöttünk élnek, itt lenn, a földön, de ez nem így van, valójában a csillagokhoz hasonlítanak.

AVRUMENKO „Vihar van” – mondták akkor éjjel. „Vihar!” De a kutyák szűkülve húzódtak az ágy alá, a kutyák *tudták*, hogy valójában szent reb Írele a mennyben... szent reb Írele a mennyben *chochmecolni* tanul!

MOJSELE Reb Áron, a bukott messiás vezette a vitát. És az Úristen ellenérveit szent reb Írele - bölcsességgel és humorral - darává örölte!

Áron és Írele ül az asztalnál, vodkáznak kegyetlenül, már eláztak ők is meg az asztal.

Írele „Jójójó - mondja az Úristen -, jó, tudom: egy szekeret, amelyik ló nélkül fut! Szakállas hír - mondja az Úristen -, vagy talán maguk azt hiszik, hogy itt a mennyben mi nem olvassuk a London Herald Tribune-t?”

„Áderábe Uram – mondom én -, akad egy Jide Hers, aki nem olvasta a London Herald Tribune-t, sőt még a Talmudot sem olvasta, Uram irgalmazz, sőt talán olvasni sem tud. De ez a mesüge, ez a Jide Hers mégis tett egy igen apró észrevételt, aminek bölcsességét nem lehet szavakba foglalni. Azt mondta Jide Hers, figyeljen a Mindenható... azt mondta: „És mit csinál a ló? Üget a szekér után? – mondta Jide Hers. És még azt mondta: – Ohh! Szamár angolok!”

Áron Nem így van – veti ellen a Mindenható -, nem így van: az ember mindenkitől tanulhat valamit.

Írele Még az angoloktól is?

Áron Jee! Minden és mindenki taníthat minket valamire, nemcsak amit *Én* teremttem (mármint a Mindenható), hanem amit az ember – amit az ember alkotott!

Írele Az ember?

Áron Az ember.

Írele Mire taníthat minket a...

Áron A?

Írele A... a vasút?

Áron Azt mondja az Úr: ide figyeljen, fiatalember, futott már maga egy állomásra, miközben sípolt a mozdony és kipöfögött? És maga dühöngve és átkozódva rohant a cakkumpakkal, ahelyett hogy megállott volna, rágyújtott volna, és eszébe vette volna azt az igazságot, amire tanít a vasút... hogy... hogy... hogy *egyetlen pillanat miatt mindenről lemaradhatunk...*

Írele Gút! És mire tanít minket a... a távírda?

Áron Hogy *minden szót számba vesznek és felszámítanak...*

Írele Gút! És mire tanít minket a távbeszélő?

Áron Mi az, hogy *távbeszélő*?

Írele *Bóre hábe*, mondod Belzben, és *Bóre nimce*, válaszol Nüjorkban a nagy reb Bendzsamin!

Áron Föl van ez találva?

Írele Nincsen. Áderábe mire tanít minket?

Áron Mire?

Írele Arra hogy *ott* hallják, amit *itt* beszélünk... Illetve hogy *itt* hallják a mennyben, hogy *ott* lenn, a földön...

Áron Na, záksón! Persze hogy hallják a mennyben! Ezért nem kell föl találni azt a izét... azt a -

Írele És mire tanít minket a szekér, amelyik ló nélkül fut?

Áron Hát ez az... Félek, nagyon félek, hogy a megváltás magától fog bekövetkezni...

Írele „Nem mindegy neked, te porszem, hogy így vagy úgy?”

Áron Nem mindegy, Uram Atyám Teremtőm! Nem mindegy! Mert ha a megváltás *csoda* formájában következik be, hogy teszem azt, meghasad a tenger –

Írele Vagy teszem azt, megnyílik az ég –

Áron Vagy hasonló, akkor többé nem lesz a világon kétkedő és hitetlen ember. De kérdem én – kérdem ééén! (már megbocsásson az Úr), ha a megváltás csak *látszólag* is természetes úton, magától fog bekövetkezni az emberi találmányok által, meg a távbeszélő által meg a mittudomén, a repülőgép, meg ilyen zizegő meg pittyegő meg villogó mütyürkék által, akkor mi győzi meg a kétkedőket, hogy a világ... hogy ez a világ nem egy olyan szekér, ami *ló nélkül* fut? Halljuk, Uramisten, halljuk, mit mond erre a *Ló*?

Áron Úgy van! Halljuk, mit mond a *LÓÓÓ*?!

*Óriási csattanás.
Felizzik a villámhárító.*

Jide Hers *(felébred)* Hát tik meg? Egész éjjel dumáltok meg dumáltok, egy egész üveg vodkát fölfaltatok nekem?

Azok nevetnek, verik az asztalt.

Sötét.

SÁRA És azóta az éjszaka óta már nem kell többé aggódnunk, hogy a megváltás - az emberi találmányok által - magától fog bekövetkezni.

MOJSELE Ezt *chochmecolta miértünk* reb Áron és reb Írele!

AVRUMENKO Oltalmazzon minket érdemeik Fénye!

MOJSELE Omén!

LÁNY Azonban Írele az ő Tanítóját – még ott a mennyben se találta meg!

Dávid király végtelenül bús dalt énekel a Messiásról, és a refrént zúgja az egész hitközség.

Ezalatt felöltöztetik Mojselét a Nagy Maggidnak, az öreg Tanítónak, akinek a pajesza is hófehér.

7.

(Zsise, az Isten bolondja)

A Nagy Maggid és a tanítványok: a fiatal Elimélech, Jejbe, Pincheszel - és Zsise.

Nagy Maggid (*Mojsele*) Mi, büzlő vízfolyás parányi cseppjei, lassabban és lustábban vánszorgunk az anyag óceánján keresztül, mint az esetlen harcsa a mély vízfenék iszapjában. De a rajongás imái... talán ti is átéltetek már ilyen pillanatokat... a rajongás imái fölemelnek bennünket minden anyagi, sőt szellemi világ fölé. Egészen addig a kezdeti pontig, amelyben minden benne foglaltatik – minden világ, minden idő és kor, az Isten egész törvényrendszere, minden, minden, akárcsak a fa a magban! És ez az őскеzdeti pont a Szentírás első szava: BERÉSZ. *Kezdetben.* Hiszen ebből a szavacskából kúszott elő minden teremtmény, úgy mint a csiga a házából, és mi mindig oda futunk vissza, amikor üres a lelkünk.

Arra kérlek, ne gondoljátok, hogy ezt az elmélkedésemet a harcsákról és csigákról, mindezekről a tisztátalan lényekről csak azért adom elő, hogy fölbosszantsalak. Mert higgyétek el, hogy amiképpen az Úristen bennünket a maga képére teremtett, úgy teremtette ezeket a tisztátalan barmocskákat is valaminek a képére. Titokzatos világok képére. És minden kis állat a maga módján valamely régi világ képe, és azok a világok a miénk megteremtése előtt már igen számosan léteztek. De ne akarjátok, hogy erről beszéljek nektek, mert ezek nagy-nagy titkok.

És most édeseim, vegyétek elő azt a passzust, amit szétszórtam közöttetek. Azt mondja: „És így szólt az Úr -

Zsise Így szólt az Úr!

Nagy Maggid Igen. „És így szólt az Úr –

Zsise Így szólt az Úr!

Nagy Maggid Zsise, maradj csöndbe, kérlek.

Zsise Igenis, szent rebe.

Nagy Maggid Hm. „És így szólt az Úr –

Zsise Így szólt az Úr!

Jejbe Zsise, maradj már.

Elimélech Fogd be a pofád.

Pincheszel Folytassa, szent rebe.

Nagy Magid „És így szólt az Úr –

Zsise Így szólt az Úr! Így szólt az Úr!

Mind Zsise!!!

Zsise Az Úr megszólalt! Az Úr megszólalt! (*hadonászik, őrjöng*) Így szólt az Úr! Így szólt az Úr! Megszólalt az Úr!

*A fiúk lefogják, kiviszik.
Visszajönnek.
Csönd.*

Nagy Maggid "És így szólt az Úr"...
Hol van Zsise?

Elimélech Bezártuk, szent rebe.

Nagy Magid A faskamrába?

Jejbe A faskamrába zártuk, szent rebe.

Nagy Magid Gút. Hm. Áderábe.
„És így szólt az Úr”...

Kint dörömbölés.

Nagy Maggid “És így szólt a –
(*becsukja a könyvet*)
De tulajdonképpen... és ezt állítom nektek! Tulajdonképpen, és ezt határozottan állítom nektek: ha valaki *igazán* beszél, és másvalaki azt igazán *felfogja*, akkor elég egyetlen szó, *egyetlen* szó, hogy a világot megtisztítsuk a bűneitől! Például ha valaki azt mondja, hogy -

Elimélech Hogy „így szólt az Úr”?

Jejbe Vagy hogy „BERÉSISZ! BERÉSISZ”?

Pincheszel Vagy ha csak annyit mond, hogy... hogy... hogy „tulajdonképpen”?!

Nagy Maggid Na, sipirc haza!

Sötét.
Zene.

SÁRA Amikor a nagy Baal-Sém-Tov egyszer meg akarta menteni egy halálosan beteg fiú életét, öntött egy gyertyát mennyei füvekből, kivitte az erdőbe, egy fára erősítette. És a gyertya egész éjjel égett, és reggelre a gyermek meggyógyult.

MOJSELE Amikor harminc évvel később a Nagy Maggid, a nagy Baal-Sém tanítványa, meg akart menteni egy gyermeket, már nem ismerte a mennyei füvek misztikus erejét. Hanem elment a boltba, vásárolt egy gyertyát, kivitte az erdőbe, egy fára erősítette, majd megidézte Mestere nevét - és a gyógyítás sikerült.

SÁRA Amikor tegnap a Nagy Maggid egyik tanítványa ugyanilyen gyógyítással próbálkozott, már nem volt pénze gyertyára, és az erdőbe se ment. „Nincs erőnk – mondta -, már nincs erőnk, hogy megtegyük, amit őseink. Azonban elmesélem nektek az esetet.” És mesélt a gyertyáról, a mennyei füvekről, a nagy Baal-Sém-Tovról, az erdőről, az éjszakáról – és a gyermek meggyógyult.

AVRUMENKO Az első kaput a nagy Baal-Sém-Tov nyitotta ki.

MOJSELE A második kapun a Nagy Maggid érkezett.

AVRUMENKO A harmadik kapuban tolongott a *szentek nemzedéke*.

MOJSELE És a negyedik kapu?

Csend.

SÁRA Az még zárva volt. De Írele leskelődött a kulcslyukon, látta a szentek nemzedékét, látta és csodálta! Mert valamit *mindegyik* tudott, még ezek is: az egyik *mesélni* tudott, a másik *nevetni* tudott, a harmadik *enni*, ahogy senki a világon, a negyedik *chochmecolni* –

A LÁNY De mit tudott Zsise, az Isten bolondja?

AVRUMENKO Zsise *szerven* tudott, olyan szépen, mint egy csalogány. Házról házra koldulta a szenvedést, mindenütt megverték, kipofozták, leköpdösték, és amikor már mindenki, haszidok, nem haszidok, lengyelek, nem-lengyelek, oroszok, nem-oroszok, magyarok, nem-magyarok mindannyian megverték, kipofozták, leköpdösték, akkor Zsise beléfékűdt egy hangyabolyba, Hanipol mellett az úton.

De a hangyák meg sem érintették a testét! Egyetlen hangyácska se csípte meg!

“Világ Ura! – panaszkodott Zsise. – Hát ilyen semmirevaló vagyok én? Már a hangyáknak se kellek?”

MOJSELE És minden szentnek volt egy királysága.

SÁRA Az egyik Lizsenszkben uralkodott –

A LÁNY A másik Osztrohban uralkodott –

AVRUMENKO A harmadik Koricében uralkodott –

MOJSELE De Zsise volt a leghatalmasabb, mert szent rebe reb Zsise egy *hangyaboly* fölött uralkodott, és úgy nyüzsögtek körülötte az ő haszidocskái, mint amikor a császár kinéz a Burg ablakán, vagy a Kärtner strasszén végigkocsikázik!

Zsise, Írele és Jide Hers ülnek a hangyabolyban.

Írele Szent rebe...

Jide Hers Szent rebe...

Írele Magyarázza el nekem, szent rebe –

Jide Hers Ugyan, magyarázza el neki –

Írele Hallgass, Jide Hers.

Jide Hers Hallgatok, én hallgatok!

Írele Magyarázza el a Talmudnak azt a parancsolatát –

Jide Hers Várjunk csak, melyik parancsolatát?

Írele Azt a parancsolatát, hogy az Urat kötelesek vagyunk a rosszért dicsérni –

Jide Hers A jóért.

Írele Nem, a rosszért.

Jide Hers A rosszért - dicsérni?

Írele A rosszért dicsérni! Éppen ez a spicceje!

Jide Hers Szóval ez a spicceje.

Írele Hogy hogyan lehet az Úristent minden rosszért, ami ér bennünket, ugyanúgy dicsérni, mint a jóért!? Magyarázza el nekem, szent rebe!

Zsise Magyarázd el neki, Jide Hers.

Jíde Hers A rosszért – hát dicsérje, bánom is én! Uram, köszönöm néked, hogy megpofoztál! Uram, köszönöm néked, hogy belém rúgtál! Hogy leköpdöstél! Köszönöm, hogy felgyújtottad a házamat! Köszönöm, hogy a jószágaimra dögvészt eresztettél! Köszönöm, hogy fiamat a kútba dobtad! Köszönöm, hogy a feleségemet fölakasztottad! Köszönöm, hogy gennyes kelésekkel cicomáztad föl a testemet! Köszönöm, hogy -

Írele Ezt köszönd meg! (*fejbevágia*)

Jíde Hers De tényleg? Hogy lehet a jóért... vagyis a rosszért... A rosszért? Valóban ez áll a Talmudban, szent rebe?

Zsísé Fogalmam sincsen.

Írele Ez. Mégpedig a *chagiga* hatodik fejezet, harmadik paszusában, valahogy így: “És kötelesek vagyunk az Urat dicsérni minden rosszért, valamint a jóért”...

Jíde Hers Benne van a felelet.

Írele Hogyhogy?

Jíde Hers Mert azt mondja: “kötelesek” vagyunk. Márpedig ha *kötelesek* vagyunk –

Írele De *miért?*

Jíde Hers Miért! Miért!

Írele *Miért*, könyörgöm, szent rebe? Ide jöttem magához, hogy megkérdezzem, hogy –

Jíde Hers Jaj, csak el ne mondd...

Zsísé Egyszóval azt kérdezed, fiam, hogy miért vagyunk kötelesek a jóért ugyanúgy dicsérni az Istent, valamint a rosszért –

Írele Fordítva...

Zsísé Tehát hogy miért vagyunk kötelesek –

Jíde Hers A rosszért!

Zsísé Igen, a rosszért ugyanúgy dicsérni az urat –

Jíde Hers Mint a jóért!

Zsísé A rosszért, mint a jóért?!

Írele A rosszért, mint a jóért! Miért, szent rebe?
Zsise Miért?
Jide Hers Miértmiértmiért!
Írele Miért?
Zsise Hát... erről fogalmam sincsen. Mert az az igazság... az az igazság, fiacskám, hogy engem még soha az életben nem ért semmi rossz.
Írele Értem. Értem!
Jide Hers Juj, az ázesz pónem! Csípd a mámikádat!

Csapkodja a hangyákat, azok ketten nevetnek.

MOJSELE Írele csak néhány napot időzött Hanipolban. Tovább nem volt maradása, noha szent rebe reb Zsísénél nagyon jól érezte magát. De az ő Tanítóját még itt, a hangyabolyban sem találta meg.

AVRUMENKO És csak ültek, és tanulták a zsoltárt, amit a keréknyomban zengtek a békák, és vakaróztak Isten dicsőségére!

Kuruttyolás, ciripelés – lassan elúszik - hosszú csönd.

8.

(A Mester)

Pacsirta imája.

Zene: a hajnal-királynő.

Edénycsörömpölés. Bábi rikácsolása a házból:

Bábi Slojmeleeeee! Slojmeleeeeeee!

Kicsi öregember alszik a szukkot-sátor alatt.

Bábi *(bentről)* Ébresztőöö! Slojmeleeeee! Nem hallod?! Kelj már föl, te picegepóré!

Slojmele Hédád! – Igazad van, Bábi: nem mi léptünk át a nappal határán, hanem a nappal lépett át a mi határunkon – és nem szabad kitérnünk előle.
(*felül – hálóing, alvóstrájmli*)
A lavór?

Bábi (*a házból*) Ott a lavór!

Slojmele Itt a lavór... de messze!

Bábi Te vagy messze!

Slojmele Hozd idebb!

Bábi Nem hozom!

Slojmele Hozd idebb!

Bábi Eszembe sincs. Menjen oda a lavór!

Slojmele Hédád! – Igazad van, Bábi: a hit hegyeket... hát még egy lavórt...

Nézi a lavórt, próbálkozik... A lavór picit megbillen, de aztán semmi...

Slojmele Azt mondja a *Sulhan Aruk* törvénykönyve: „fölbredés után az ágyat azonnal hagyd el, a mosdóvízig *legföljebb négy lépést* tehetsz”...
Négy lépést, hm, áderábe... arról nem értekeznek a *Sulhan Aruk*, hogy hány lépést tehet a lavór...

Töpreng.

Így tehát ha a lavór nem mehet Slojmeléhez, akkor...

Fölkel, és egy nagyot lép.

Egy, Isten dicsőségére.

Lép egy még nagyobb.

Kettő, Isten dicsőségére!

Lép egy óriásit.

Három! Isten dicsőségére!

Hatalmasat ugrik.

Nééééégy!

De a lavór még mindig túl messze van. Slojmele négykézlábra ereszkedik, majd lehasal, végre eléri a hokedli lábát, óvatosan maga felé húzza, leesik a lavór.

Bábi *(berohan)* Ne hajuldozz, ne hajuldozz, ezerszer mondtam, hogy ne hajuldozz!

Fölállítja Slojmelét, odaviszi a hokedlit, leülteti, kirohan.

Slojmele *(sír)* Bábikám, életem, virágom, a lavór, add ide a lavórt...

Bábi *(berohan)* Jójójó! Miért nem ezt mondd?

Odarakja az ölébe, Slojmele elvégzi a rituális mosakodást. "A bögrét jobb kezünkbe vesszük, jobb kezünkől átvesszük a bal kezünkbe, és a bal kezünkkel a jobb kezünkre fröcsköljük a víz felét. (Így...) Azután a bögrét a jobb kezünkbe vesszük..." (stb. ahogy az elején Írelécske...)

Bábi *(hozza a ruháját)* Ebédre hazajössz?

Slojmele elsiet.

Bábi És megint hová robogsz?

Slojmele Oda, ahol "nincs nappal és nincs éjszaka"...

Bábi Kis dolog?

Slojmele Áderábe!

Bábi Nagy dolog?

Slojmele *(az árnyékszék ajtajában hajlong)* Dicsőítve legyetek, ó, legdicsőbb őrzőangyalok! Oltalmazzatok engemet, oltalmaztatok engemet! És várjatok engemet, várjatok engemet, míg bemegyek, és ismét visszatérek, mert ez az embereknek szokása.

Bezárkózik.

Bábi Ebédre mit főzzek, mi legyen? Hallod? Kartofljeszt? Vagy legyen zsemakesz vagy erdepl? Tessék? ... Bulbesz? Vagy akkor már inkább legyen egy kis barbuljesz vagy krumpírn? Vagy ha nagyon szeretnéd, akkor csinálhatok neked egy kis greccsen grápláchat, akarod?

Slojmele *(kijön)* Hédád!

Bábi Nem csinálok greccsen grápláchat, mert nincsen pohánka. Ojjoj! Istenem! Honnan vegyek pohánkát?!

Slojmele Gút! Legyen zsemakesz!

Leveszi a hálóingét, Bábi öltözteti.

Bábi Gút. Vagy legyen erdepl? Vagy legyen inkább barbuljesz? Miért nem szólsz valamit? Egyáltalán, hazajössz ebédre, Slojmele?

Slojmele Nem tudom.

Bábi Mi az, hogy nem tudod?!

Slojmele Nem tudom, Bábikám, hogy hazajövök-e.

Bábi Mi az, hogy nem tudom, Bábikám, hazajövök-e?

Slojmele Sá, sá.

Bábi Ne mondd nekem: sá, sá!

Slojmele Nézzed, Bábikám, most elmegyek az imaházba...

Bábi Tudom! Elmész az imaházba!

Slojmele És elmondom a nagy reggeli imát, és a lelkem az élet peremére kerül. Ki tudja, visszatér-e még ebbe a világba?

Bábi Szóval nem jössz...

Slojmele Lehet. Lehet, igen, lehet, nem. Lehet, hogy visszatér a lelkem. De azután hitet teszek az egy Isten mellett, és feláldozom magamat Neki. És a főima elmondásakor arcra borulok az Úr előtt, és ismét áldozatul kínálok fel magamat. És ki tudja, hátha az Úristen ezúttal elfogadja az áldozatot, és megtartja a lelkem? Akkor tehát *hogy ígérem* neked most reggel, hogy ebédre hazajövök, hol a strájmim?

Bábi Hozom.

Eközben Bábi felöltöztette: lakkcipő, fehér harisnya, térdnadrág, selyemkaftán.

Bábi *(a fejébe nyomja a kucsmát)* Mázltáv!

Slojmele Hédád! *(indul)*

A kapuban Írele bámul befelé.

Slojmele *(visszafordul)* Hol van, hol az eszrógom?

Bábi Hova tetted?

Slojmele	Isten szerelmére, Bábikám!
Bábi	Ne! Ne! Ne sírjál! Keresem!
Slojmele	Mert minden hasznavehetetlen! Mert mindent szertehánytok! Itt van a zsebemben. <i>(megszagolja az eszrógot – citromszerű gyümölcs)</i> Isten áldjon.
<i>Írele a kapuban. Jíde Hers próbálja elráncigálni.</i>	
Slojmele	Súlem alejchem!
Írele	Al... al... aléjch... alejchem súlem!
Bábi	Slómó!
Slojmele	Bábikám?
Bábi	Ebédre hazajössz?

Sötét.

Slojmele hangja, ahogy halkan, reszelősen a Halél-imát énekli.

AVRUMENKO Írele kiáltani akart, de nyelve megbicsaklott, és utána akart szaladni, de térde reszketni kezdett – és a kis öreget elnyelte a kaftános csapat, mely károgyva szállt az imaházra.

És Írelének végtelen öröm fogta el a lelkét! Hogy annyi hosszú év után, annyi vándorlás, annyi szenvedés után – végre megtalálta, akit keresett!

Az oltáron egy lülov-csokor és mellette az eszrog.

A Halél-ima – egyre éneklősebb, egyre hangosabb...

MOJSELE Írele belépett az imaházba – és végtelen öröm fogta el a lelkét! Hogy annyi hosszú év után, annyi vándorlás, annyi szenvedés után... Hallotta az ő *Tanítója* hangját - de hiába kereste, nem látta sehol!

A LÁNY És ekkor váratlanul ott találta meg, ahol egy közönséges halandó a legkevésbé sem kereste volna... Mert a Mester, a maga nagy-nagy alázatában és a Mindenható iránti végtelen szerelmében - beletestesült az eszrógba, beleköltözött!

A kicsi eszrog mozog az oltáron, sír és kiabál – az ima egyre fülsértőbb, egyre extatikusabb.

AVRUMENKO *(tülkiabálja)* És ekkor... a Mesternek végre megadatott, amire mindannyian oly igen vágyakozunk! Mert imádkozás közben, amikor lelke az élet peremére ért, és áldozatul kínálta föl magát a Mindenhatónak – az Úr, az ő nagy-nagy kegyességében, végre *elfogadta* ezt az áldozatot!

Az ima csúcspontján beront egy kövér muzsik egy sütőlapáttal.

Muzsik Mit képzeltetek tik, már hajnalba kornyikáltok, hajnalba rázzátok a seggeteket, és bégettek, mint a vadszamarak? ALUDNI akarok! Aludni akarok egyszer az életbe, nem értitek? Aludni! Aludni! Aludni!

*Püföli az eszrógot a sütőlapáttal.
Megszakad az ima.*

Muzsik Szóval aludni szeretnék, világos?
Dovedánnyá.

*Kimegy.
Néma csönd.*

Jíde Hers Na záksón. Több is veszett Júdeában, igazam van?
Mondja, hogy igazam van...
Igazam van?

Írele Igazad van.

Jíde Hers Ugye? - Ájsze májsze kikele kájsze azt mondja a Talmud: minden igaz haszidnak két Tanítója legyen, egy *élő* és egy *holt*. - Hallja, maga egy mázlista! Maga talált *ezt* is, *azt* is, és a kettő együtt elfér a zsebében! (*fölveszi a szélapított eszrógot*)

Írele Tedd le, és pusztulj innen!

Jíde Hers Nem megyek. Én is megtaláltam az én *Tanítómat*.

Írele Hol?

Jíde Hers Nem tudja? Koricében.

Írele Akkor eredj vissza hozzá!

Jíde Hers Kihez? Ja, az a Chóchem, azt hiszi? Az a mesüge rüccs, az a Pincheszel? – Nem! Nem! Nem! - Nem emlékszik? Ott álltam a főtéren, legeltettem a libákat –

Írele Emlékszem, hogy ordítoztál –

Jíde Hers De a nyelvem megbicsaklott, és a térdem reszketni kezdett, mert maga föltűnt az úton... szent rebe...

Írele Mit beszélsz?

Csönd.

Írele	Nos, fiacskám, mit tanultál a te <i>mesteredtől</i> , halljuk!
Jíde Hers	Mindent! Rengeteget!
Írele	Például?
Jíde Hers	Mindent! Mindent! A cipőfűzőt!
Írele	Micsodát?
Jíde Hers	Hát hogy hogy hogy fűzi be a bocskorát az én Mesterem! (<i>leveszi a bocskorát</i>) A fűzőt a jobb kezünkbe vesszük, azután átvesszük a bal kezünkbe, és a bal kezünkkel a jobb alsó lukba fűzzük, így -
Írele	Valóban, a cipőfűzésben nagy és misztikus titkok rejlenek.
Jíde Hers	Azután átvesszük a jobb kezünkbe, és sréjen a második bal lukba fűzzük -
Írele	Ájsze májsze kikele kájsze találtam egy Jíde Herst?
Jíde Hers	Egy <i>Jíde Herst!</i> Oltalmazzon minket érdemeim Fénye!
Írele	Omén!

Írele a kezébe veszi a lülov-csokrot és az eszrógot, és a négy égtáj felé hajlongva és óbégatva befejezi a Hallél-imát.

Jíde Hers utánozza, vonyít és hajlong - eszrog helyett a cipőjével.

Sötét.

Sára és a Lány megágyaz a szukkot-sátor alatt. Lehajlanak a fűzfagallyak és a vadszőlőlevelek. És a sátor lombos tetejének résein – ahogy a Talmud előírja – benéz egy-két csillagocska.

Fekszenek a szalmán.

A zenekar pilinckázik.

AVRUMENKO És Írele hazament Lembergbe a feleségéhez. De az asszony egész nap korholta: „Kerestél, és mit találtál? Mit? Mit? Egy Jíde Herst!” Hát egy ilyen házsártos dög lett az angyali Frádele. És állandóan rágta a férje fülét, hogy váljon el tőle. Írelére súlyosan nehezedett a beszéd. Egy éjjel fölébresztette: „Ide nézz – mondta, és az átnedvesedett párnára mutatott. - Hát mit akarsz még? Akarod-e még a válólevelet?”

SÁRA És ettől kezdve az asszony elhallgatott. És ahogy elcsöndesedett, boldog lett. És ahogy boldog lett, jó is lett. És kilenc hónap múlva Írelének fia született. A körülmetélésnél pedig egy gazdag kereskedő tanúskodott, bizonyos reb Szimche Bínem.

LÁNY És ettől kezdve ez a reb Szimche Bínem ajándékokkal halmozta el őket. De Írele meggazdagodni sehogyan se mert. Ezért egy éjjel fölrakta a szánra Frádelét, fölrakta a bölcsőt meg Jíde Herst, és elmenekültek.

MOJSELE Sötét éjjel suhantak az erdőben. De Írele nem félt, mert akárhol volt, csak a Mindenható Istentől félt.

AVRUMENKO És Jíde Hers sem félt, mert csak Tőle félt, aki ott ült mellette a bakon, cobolyprém süvegben. És egymásnak adogatták a pipát, hogy a kezüket melegítse.

MOJSELE És a szán előtt az a kis szamár se félt, hiszen ott ült mögötte az ő félelmetes Mestere, a Jíde Hers!

LÁNY És a csecsemő sem félt, hiszen Mindenható Édesanyja ölében szendergett.

SÁRA És Frádele sem félt, mert az ő lelke már elszökött ebből a világból, és ott bolyongott, a kertben, ahol az angyalok sütkéreznek.

MOJSELE De egyszerre a szamár visszahőkölt, mert az út közepén egy óriási medve leselkedett! Más utasok megdermedtek volna a rémülettől. De Jíde Hers mosolyogva leszállt a szánról, a medve pedig odament hozzá, és letérdelt. Jíde Hers hosszan és elmélyülten értekezett vele, majd megnyúzta a medvét, és a bundáját Frádelére terítette.

LÁNY És a szán folytatta útját. És elmúlt az éjszaka, és eljött a reggel. És csak a jeges szél süvített a mocsáron, sehol egy falu, hogy valami harapnivalót szerezzenek. És akkor egy nagy csapat galamb érkezett! Fejecskéjüket a Jíde Hers térdére hajtották, és turbékolva kérték, vágja el a torkukat, szeretetteljes kezével. És Jíde Hers elővette a kést.

SÁRA De Frádele nem a kést látta, Frádele előtt egy tűzoszlop emelkedett, föl-föl, egészen az égig! És ezen a tűzoszlopon lelkecskéik kúsztak a mennybe! Száz meg száz lelkecske! Messziről repültek szegények a szánhoz, ahol Jíde Hers megmosta őket a késével, bíbor ingecskébe öltöztette, és az árva lelkecskéket az örök üdvösségbe vezette.

AVRUMENKO Eközben Írele jégcsapokat szüretelt a bokrokról, majd egy vidám kis tüzet rakott a jégcsapokból, és kisvártatva az ukrán hómezőről - földöntúli pecsenyeillat szállt a mennyekbe!

LÁNY És nemsokára befutott a szán Sztreliszkára.

MOJSELE Sztreliszka! Ez a felül hóba, alul mocsárba süppedt kis falu, ahol a haszidok, mint a gazdátlanul elvadult libák, már emberemlékezet óta *rabbi nélkül* tengődtek!

SÁRA És így tett szert Írele a sztreliszkai királyságra!

LÁNY Így lett a *Szeráf! A sztreliszkai szent reb Írele!*

AVRUMENKO A Jíde Hersből pedig sakter lett. De olyan sakter, amilyenből nem sok van a világon! Hiszen az állatok nem féltek a késétől – ellenkezőleg, vágytak rá! És messziről, a világ minden tájáról repültek a galambok és libák Sztreliszkába, a Jíde Hers kezére!

MOJSELE Egyszer egy ökörcsorda egészen *Moszkvából* vonult Sztreliszkába!

AVRUMENKO Moszkvából?!

MOJSELE Gút. Legyen neked Vlagyivosztk!

SÁRA Frádele halála után Írele a kövér Blímét, a reb Kopl lányát vette el. És reb Kopl azt mondta: „Egyet irigylek csak a vejemtől, a tanítványát, ezt a Jíde Herst. Sohasem ismertem tanítót, aki szüntelen a tanítványára gondolna. Ezek ketten olyanok, mint Dávid és Jonathán, akikről azt mondja a Talmud, hogy olyanok voltak, mint Mózes és Józua, és Mózes és Józua olyanok voltak, mint a nap meg a hold!”

MOJSELE Az semmi! Mert a szent Szeráf néha kiküldetésbe menesztette Magyarországra ezt a Jíde Herst! És azt állította, hogy senki, de senki nem tudja kellőképpen értékelni mindazt, amit Jíde Hers Magyarországon elvégzett. Erről a világ csak akkor fog tudomást szerezni, ha eljön a messiás.

AVRUMENKO Áderábe mit végzett Magyarországon ez a Jíde Hers?

MOJSELE Elmondhatnám, áderábe ez már egy másik történet. Ráadásul hosszú történet. És ha belekezdenék, a végén biztos, hogy elaludnátok vagy elkergetnétek.

AVRUMENKO Jó. Akkor inkább fejezzük be.

MOJSELE És aludjunk.

AVRUMENKO Jó.

MOJSELE De még annyi... még elég az hozzá, hogy öregkorára a szent Szeráf megvakult. Isten különös kegye volt ez, hogy ne kelljen látnia a világ romlottságát. Ült az ablakban, és ha lépéseket hallott, kiordított: „Nézd meg magadnak ezt a durva világot!”

LÁNY És egyszer elment az ablak előtt az a Jíde Hers.

Jíde Hers és egy szamár benéz az ablakon.

Írele Nézd meg magadnak ezt a durva világot!

Jíde Hers Nézem és nem látom.

Írele Te is megvakultál?

Jíde Hers Ellenkezőleg. Csak tudja, szent rebe, a világ szép.

Írele Ne mondd.

Jíde Hers És ragyogó!

Írele Gyerünk! Meséld el részletesen!

Jíde Hers Szavakkal? Ó, az lehetetlen, azt látni kell! Különben is egyik lábam itt, a másik ott...

Írele Hová sietsz?

Jíde Hers Megyek, kifenem a kést, azután kikasálok ezt a sereg libát... *(a közönségre néz)*

Írele Gic gepojlt!

Jíde Hers Na, gyerünk, Talmud.

Írele Kihez beszélsz?

Jíde Hers Jaj, hát maga nem látja az én bölcsemet...

Írele Ki a te *bölcsed*, Jíde Hers?

Jíde Hers Adja a kezét... érzi, itt a füle... – Fúj, Talmud! Ezerszer tanítottam, hogy ne nyald pofán a szenteket, mert azt írja a Talmud, hogy – hé, várjál, hová rohansz, te betropec?!

Elrohan a számár után.

LÁNY Annak a napnak reggelén, amikor meghalt, levétette magáról az imaszíjakat, és így szólt:

Írele Ma megszabadulok az imaszíjaktól és minden parancsolatoktól. És egy Jíde Herstől.

LÁNY Este pedig fölsóhajtott:

Írele Valóban, milyen jó és ragyogó ez a világ, ha az ember nem vész el benne – de micsoda káosz birodalma ez akkor, ha elvész benne!

LÁNY Ezt mondta utoljára.

MOJSELE Mást nem mondott?

LÁNY Tessék?

MOJSELE Mást nem mondott utoljára?

LÁNY Nem.

SÁRA De mondott.

AVRUMENKO Mit mondott?

Csönd.

Írele

Ha majd eljön a Messiás... Ha majd eljön a Messiás, és a szentek mind elébe mennek, mind-mind, hosszú sorban, hosszú, végtelen sorban, a nagy Baal-Sém-Tov, a Nagy Maggid, a Szent Chóchem és mind-mind a többiek – higgyétek el, hogy élükön az én *Jide Hersem* fog menetelni!

SÁRA És csak nevetett és kacagott és kuncogott, amíg meg nem halt.

Rövid finálét játszik a zenekar.

Azután csönd.

Feksznek a szukkot-sátorban, alszanak vagy bámulják az eget.

Csak a tücskök ciripelnek, és a békák brekegnek egy zsoltárt, Isten dicsőségére.